

ІСТОРИКО-СОЦІОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ М.ГРУШЕВСЬКОГО

Віктор Герула,
ІІІ курс, історичний факультет.
Науковий керівник – *Возняк С.М.,*
доктор філософських наук, професор.

Вивчення творчої спадщини Михайла Грушевського в галузі історико-соціологічних досліджень є досить актуальним питанням сьогодення. Воно обумовлено, перш за все, закономірними претензіями емпіричного позитивізму на абсолютну гегемонію в царині сучасної української наукової методології. Цей напрям в історіософії сповідував М. Грушевський, який надзвичайно актуалізувався після краху марксистсько-ленінського історичного матеріалізму.

На початку ХХ ст. серед українських істориків назріла потреба оформлення якісно нового підходу у вивченні давнього періоду історії України, а також у систематизації та аналізі накопичених українською історіографією фактів і явищ із соціального життя. До організації такого методу взявся “патріарх української історичної науки” М. Грушевський, творчістю котрого до наукового обігу було введено безліч соціологічних термінів та соціальних фактів.

Історико-соціологічна концепція М. Грушевського сформувалася під впливом трьох факторів. Основним серед них було застосування предметного поля паризької соціологічної школи: наслідування Е. Дюркгейма, переосмислення наукових систем О. Конта, Л. Леві-Брюлля, а також етнології Моргана і Вундта.

Він вдало поєднав європейський досвід емпіричного позитивізму з українською народницькою історіософською традицією Максимовича, Костомарова, Драгоманова та власним досвідом дослідника, котрий виробився при опрацюванні величезного фактажу соціальних явищ перших трьох томів “Історії України-Руси”. Саме вмілий підхід і органічне поєднання цих джерел дали підстави дослідникам твердити про існування у творчому доробку Грушевського історико-соціологічного методу.

М. Грушевський сформувався як позитивіст-емпірик, характерною рисою якого була надзвичайна обережність перед схематизацією і генералізацією. Про це свідчить розробка двох напрямів у його творчості, де він застосував аналітико-описові методи, ретроспективний метод позитивного аналізу джерельного матеріалу, генетичної еволюції. Зокрема, перший напрям – діяльність по розробці проблематики еволюції первісних соціальних інститутів (генетична соціологія) і другий – розробка проблем теорії держави і народу, історії класового устрою, колективізму (політична соціологія).

Теорія генетичної соціології була оформлена у працях М.Грушевського: “Культурно-національний рух в Україні XVI – XVIII ст.”. Початки громадянства: генетична соціологія, “Історія України-Руси”. Оригінальність

цієї концепції полягала в тому, що він, критично опрацювавши праці західних європейських учених, виробив власний підхід і теоретичну основу еволюції суспільства, обґрунтував неможливість моністичного розуміння історії, некоректності застосування законів у природничому їх розумінні до пізнання складових соціальної реальності. Основний здобуток генетичної соціології – вдосконалення теорії поліфакторності та ідеї “суспільного коливального маятника”, що передбачає невинну конкуренцію і періодичне чергування колективістських та індивідуалістських тенденцій.

Світоглядним орієнтиром М. Грушевського стали традиції народницької історіографії, які лягли в основу його політичної соціології. Рушієм національної історії він вважав український народ. За його переконаннями, етнос стоїть на порядок вище, ніж держава чи особистість, і останні повинні неухильно підпорядковуватись “народній волі”. Це свідчить про безпосередній вплив на українського історика традицій світової соціалістичної думки. Незважаючи на загалом негативне ставлення до держави (хоча допускав існування української держави як найвищої форми національної самоідентифікації), М.Грушевський виробив ряд самобутніх концепцій – становлення класового суспільства, проблема існування слов'янської родоплемінної держави, соціальна роль владних верств.

Тому, історико-соціологічні дослідження М.Грушевського спричинились до другої і останньої в ХХ ст. хвилі захоплення українським емпіріопозитивізмом у вивченні генези суспільства, нації і держави, що виявився через розробку генетичної і політичної соціології, концептуальні проблеми яких актуальні і до сьогодні.

1. Грушевський М. Початки громадянства. – Відень, 1921.
2. Грушевський М. Автобіографія (до 1906) / Винар Л. – Торонто, 1981.
3. Копиленко О. “Українська ідея” М. Грушевського. – К., 1991.
4. Припак О. Історіософія і історіографія М. Грушевського. – Київ – Кембрідж, 1991.

ТЕРАПЕВТИЧНА МЕТАФОРА ТА НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНЕ ПРОГРАМУВАННЯ: досвід творчого синтезу

Леся Гучак,
IV курс, філософський факультет.
Науковий керівник – *Карпенко З.С.*,
доктор психологічних наук, професор.

Світ дитинства у більшості людей асоціюється з чарівною казкою, яку їм розказували чи батьки, чи бабуся з дідусем. Реальні події в уяві дитини переплітаються з вигадкою і набувають свого особливого фантастичного забарвлення. Здається, що таке казка – пригоди неіснуючих Колобка, Котигорошка, гидкого каченяти, кривенької качечки чи царівни жаби. А все ж